

Forutsetninger for at små kommuner kan jobbe godt med samfunnsplanlegging

Hildegunn Nordtug, Mona Ward Handeland, Anne Irene Myhr

Nasjonalt kompetansesenter for distriktsutvikling

Distriktsenteret er et nasjonalt kompetansesenter som arbeider for å gjøre det attraktivt å bo og jobbe i distriktene. Det er kommunene som er den viktigste målgruppa vår. Vi har også ansvar for Merkur-programmet, som skal sikre innbyggerne i distriktene tilgang til en nærbutikk med god kvalitet.

Vi samler, utvikler og deler kunnskap om hvordan distriktskommuner og distriktsbutikker kan utvikle seg og sine lokalsamfunn. Dette gjør vi sammen med fylkeskommunene og andre aktører på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Merkur-butikkene får mulighet til å utvikle seg med hjelp av kompetansepåfyll og økonomisk støtte.

Vi gir også faglige innspill til nasjonal politikkutvikling.

Disposisjon

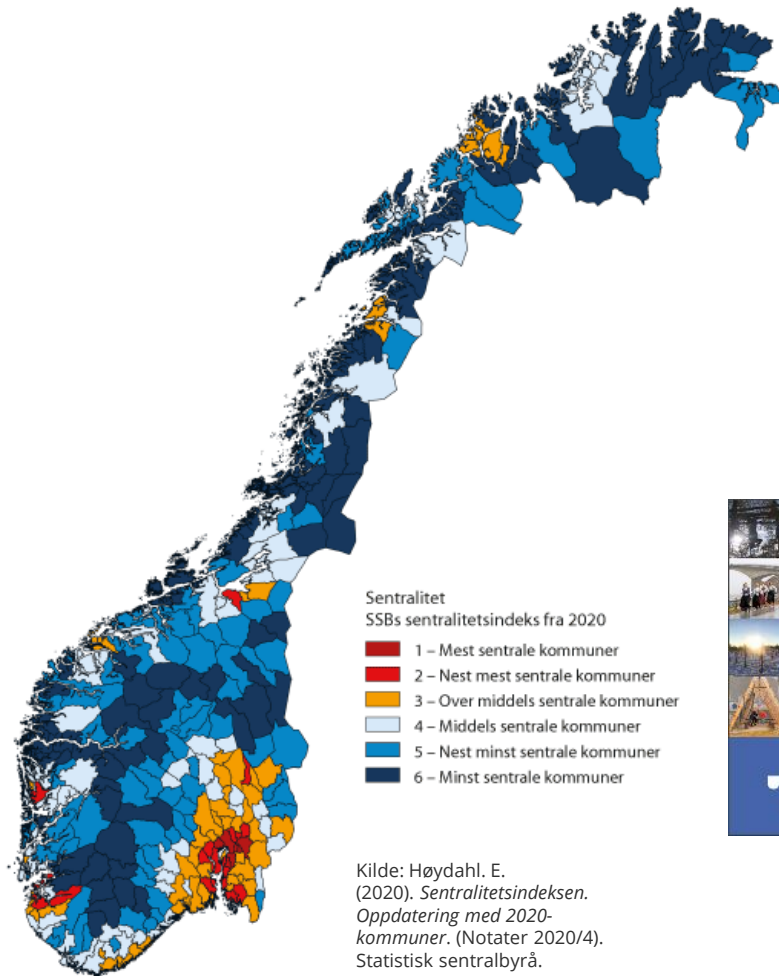
Konteksten

Småkommuneutfordringene

Hva må til?

Konteksten

Kilde: Høydahl, E.
(2020). *Sentralitetsindeksen. Oppdatering med 2020-kommuner.* (Notater 2020/4). Statistisk sentralbyrå.

356 kommuner i Norge

280 “distriktskommuner”, dvs. i sentralitetsklasse 4, 5 og 6

Distriktsenteret
Kompetansesenter for distriktsutvikling

Distriktskommune 3.0

Samfunnsplanlegging i distriktskommuner

Eksempler til inspirasjon

Ragnhild Godal, Mona Ward Handeland, Anne Irene Myhr

Rapport
April 2021

Beholde
innbyggere
inkl.
tilflyttere

Tiltrekke seg
tilflyttere

Kvalitet

...

Utvikling

Stort behov for
klok og god
strategisk
planlegging

Struktur-
endringer

Nedskalering

Nyskaping

...

Ufordringsbildet

Noen funn fra nasjonal survey – vedr kapasitet og kompetanse

- 95% sier at lav kapasitet gjør planarbeidet krevende
- 67% sier at lav kompetanse gjør arbeidet krevende
- 89% sier at det er vanskelig å oppfylle statlige krav

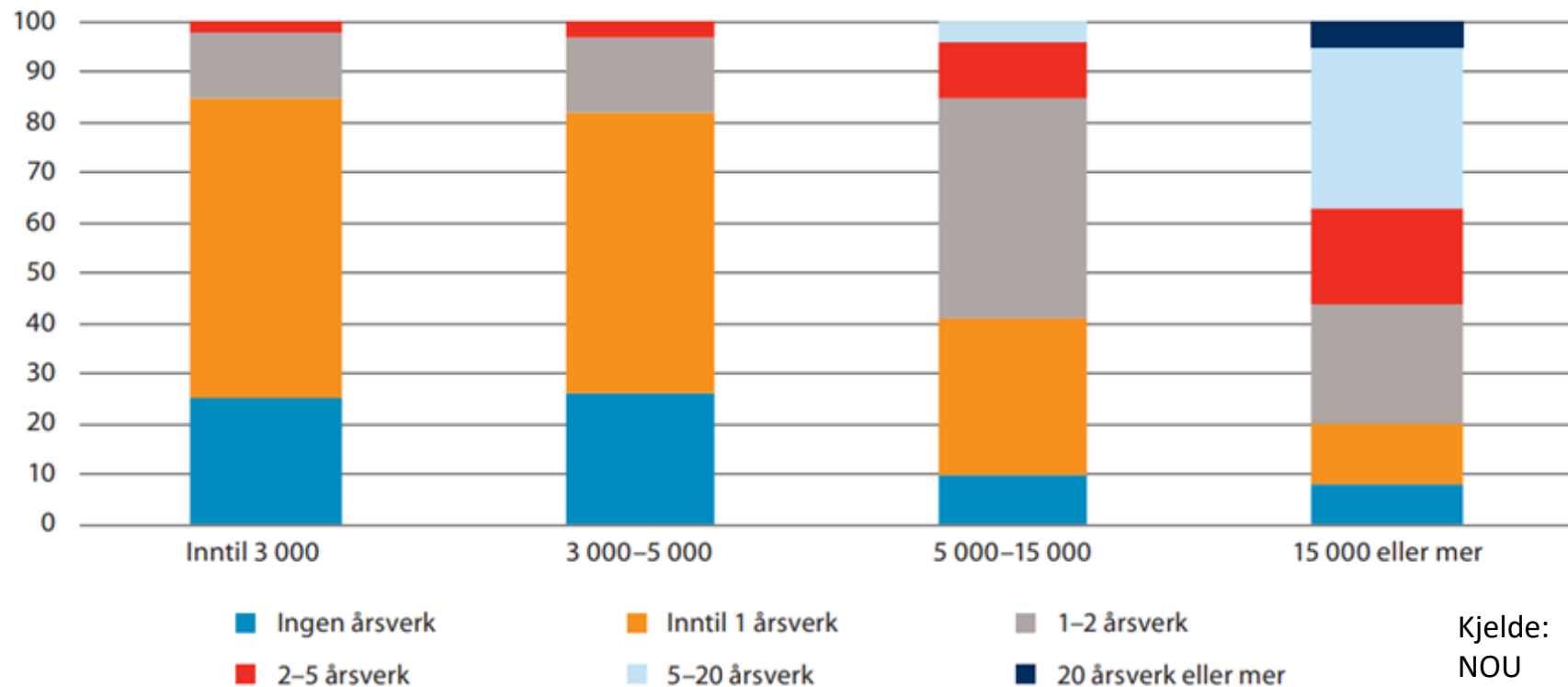
Foto: Mandal kommune

I fritekstfelt var
økt kapasitet
og flere
ressurser det
som ble nevnt
oftest

*...har for så vidt god kompetanse på
samfunnsplanlegging, men har
ressursmessige utfordringer. Det strategiske
arbeidet må ofte vike til fordel for mer
pressende enkeltsaker*

*...krevende å ha tilstrekkelig faglighet på
området (samfunnsplanlegging) når man i
små kommuner må ivareta et meget bredt
spekter av oppgaver.*

Figur 3.3 Antall årsverk til samfunnsplanlegging i kommunen, fordelt etter kommunestørrelse (2016). Andel kommuner i prosent

Kapasitet – mangel på planleggere

- Distriktsenteret har i høringsvar til NOU 2020:12 (Distriktsnæringsutvalet) pekt på at det er et **stort behov for videre- og etterutdanning av planleggere**
- Studier innan planfag bør etter Distriktsenteret sin vurdering finnest **ved flere studiesteder og som nett- og samlingsbaserte studier**
- Distriktsnæringsutvalet føreslår mer **interkommunalt samarbeid og felles plankontor** for flere kommuner som et virkemiddel for å løse kapasitetsutfordringer hos mindre kommuner

Kategorier som bygger på og er avhengige av hverandre

Hva må til?

Plankultur: Utfordringer

- Rolleforståelse og prioriteringer
- Bevisstgjøring om at det er politikernes plan
- Anerkjenne plan og planstrategi som investering i god styring

Foto: Nea Radio

Plankultur: tiltak

- Bevisstgjøringsprosjekt
- Arbeidet med planstrategi kan gi god kultur
- Folkevalgtopplæring må kontinuerlig prioriteres
- Fylkeskommunene må også veilede i å etablere en god plankultur

Foto: Øyvind A Olsen

Prosessutfordringer

- Sumvirkninger av krav fra lokalpolitisk, statlige sektorer, ulike oppgaver
- Lite kunnskap om handlingsrom lokalt
- Plankrav oppleves som rigide og ikke tilpasset små distriktskommuner
- (U)hensiktsmessige nettverk
- Skilles ikke mellom behov for bistand og veiledning
- Lite kontakt med fylkeskommune
- Lite kunnskap om hva fylkeskommunen kan bidra med

Prosesstiltak

- Planveiledning: Tidlig(ere) i prosessen
- Planbistand: Mentorordninger
- Trainee?
- “Smartere” bruk av interne ressurser
- Digitale løsninger
- Differensierte veiledere
- Styrke kommunenes egen evne

Operasjonalisering: tiltak

- Rydde i planverket – starte med planstrategien
- Mer kontakt på tvers av kommunegrensene og mellom FK/Statsforvalteren og kommunene
- Mer aktiv bruk av FK veiledningsressurser
- Frigjøre ressurser til utviklingsarbeid – oppfølging og implementering av planer
- Økt fokus på realisme i planverket (mål, omfang)

Videre

- Prosjekt avsluttes i 2023
- Ideutviklingsfase.
- Samarbeidsavtaler med de fleste fylkeskommunene. Ønsker mer kontakt med statsforvalterne.
Finne gode løsninger sammen?

Hvordan kan stat og fylke støtte kommunene i arbeidet med samfunnsdelen?

- Hvordan er vi rigget for å møte de minste kommunene?
- Hva er din erfaring med hva som virker og ikke?

Se også:

www.distriktssenteret.no

Takk for oppmerksomheten!

anne-irene.myhr@kdu.no

mona.handeland@kdu.no

hildegunn.nordtug@kdu.no

Distriktssenteret
Kompetansesenter for distriktsutvikling